

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

İsrail'in Gözünden Körfez ve Türkiye

24 - 31 Temmuz 2022

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

İsrail'in Gözünden Körfez ve Türkiye

24 - 31 Temmuz 2022

Tüm telif hakları AYAM'a aittir © 2022

www.ayam.com.tr

ayam@ayam.com.tr

+ 90 212 487 00 01

+ 90 549 601 40 44

Bahçeşehir 1. Kısım
Albatros Sk.
Villa No:2
34488

Başakşehir/İstanbul

[AyamMerkezi_TR](https://twitter.com/AyamMerkezi_TR)

İsrail Basını ve Araştırma Merkezlerinde Körfez ve Türkiye Hakkında Çıkan Yayınlar

“Tahran’da Türkiye-İran-Rusya Zirvesi” başlığıyla INSS’te yayımlanan yazıda şunlara temas ediliyor: [1]

- Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rusya Devlet Başkanı Putin ve İran Cumhurbaşkanı Reisi Tahran’da üçlü zirve gerçekleştirdi.
 - Ukrayna savaşının başlamasından bu yana İran’a ilk ziyaret.
 - Liderler Astana Süreci çerçevesinde bir zirveye katıldı.
 - Ayrıca Erdoğan ve Putin, Dini Lider Hamaney ve Cumhurbaşkanı Reisi ile ikili görüşmeler gerçekleştirdi.
- Putin ile ikili görüşmelerde öne çıkan başlıklardan birisi hiç şüphesiz Batı yaptırımlarına karşı işbirliği arayışıydı.
 - Batı yaptırımlarıyla başa çıkma konusunda işbirliği imkanları hakkında istişarelerde bulunuldu.
 - İran Ulusal Enerji Şirketi ile Gazprom arasında İran’daki petrol ve gaz sahalarını geliştirmek için 40 milyar dolarlık yatırımı öngören mutabakat zaptı imzalandı.
 - Bu anlaşmaya rağmen enerji piyasasında iki ülkenin müttefik değil rakip olduğunu unutmamak gerekir.
 - İki ülke arasında ticaret seviyeleri çok yüksek değil. Yaptırımlar nedeniyle Batı para birimleri iki ülke tarafından kullanılamıyor. Takas yoluyla işlem yapma kapasiteleri ise oldukça sınırlı.

- **Mevcut konjonktür, Rusya ve İran arasındaki askeri ve stratejik işbirliğini derinleştirme fırsatı sunuyor.**
 - ABD'nin İran karşıtı bölgesel savunma ittifakı fikrine karşılık olarak İran, Moskova ile yakınlaşıyor. Orta Doğu'da ABD öncülüğünde bir blok oluşturulması Rusya'nın bölgedeki çıkarları açısından bir tehdit teşkil ediyor.
 - Ukrayna savaşıdan önce Rusya, Batı tepkisinden çekindiği için İran ile askeri işbirliğini belirli ölçüde sınırlandırıyordu. Böyle bir kısıtlama artık mevcut değil. Rusya, İran'a ileri askeri teknolojiler sunabilir. İran'ın Rusya'ya İHA satışı iddiası da gündemde. (Bu durumda Ukrayna'da İran İHA'ları Türk yapımı İHA'larla karşı karşıya gelecektir.)
- **Suriye hususundaki üçlü zirvenin, İran ve Rusya'nın Türkiye'yi Suriye'nin kuzeyinde yeni bir operasyon gerçekleştirme niyetinden vazgeçirmeye yönelik çabalarıyla şekillendiği söylenebilir.**
 - Türkiye, Kürt terör örgütlerinin Kuzey Suriye'deki varlığını bir güvenlik tehdidi olarak görüyor.
 - Buna ek olarak Suriyeli mülteciler meselesi Türkiye'nin en önemli gündem maddelerinden birisi haline geldi.
 - İran ise Türkiye'nin olası operasyonlarının, Esed'in kontrolünü zayıflatmasından ve Türk askeri varlığını Şii yanlısı milislerin kontrolü altındaki Nubl ve Zehra'ya kadar genişletmesinden endişe ediyor.
 - Yapılan açıklamalar, Rusya ve İran'ın Erdoğan'ı Suriye'nin kuzeyinde yeni bir askeri operasyon başlatmaktan vazgeçirmeyi başaramadıklarına ancak yaklaşan operasyonları Tel-Rıfat ve Menbiç ile sınırlandırmayı başarmış olabileceklerine işaret ediyor.
- **Suriye hususunda İran ile Rusya arasında da bazı ayrılıklar mevcut. Örneğin, Rusya'nın aksine İran, İsrail'in Suriye'deki faaliyetlerinin durdurulmasını talep ediyor.**
 - Üç devlet çeşitli ihtilaflara rağmen çıkarlarını korumak için bir anlaşmaya varmaları gerektiğini farkında.

- **Tahran'da gerçekleşen bu zirve, Rusya'ya önemli bir fırsat sundu.**
 - Rusya'nın uluslararası arenadan izole olmadığı ve birçok devletin ABD liderliğindeki tek kutuplu bir dünya yerine çok kutuplu bir dünyayı tercih ettiği mesajı verildi.
- **Türkiye açısından zirve, İran ile çeşitli gerginliklerin olduğu bir dönemde gerçekleşti.**
 - Kafkasya ve Irak'ta nüfuz mücadelesi, su kaynakları konusundaki anlaşmazlıklar, İran'ın Türkiye'de İranlı kaçaklara ve İsraillilere yönelik suikast girişimleri gibi gerekçelerle ikili ilişkiler gergin hale geldi.
 - Ziyaret esnasında iki ülke arasındaki ticaret hacminin artırılmasına yönelik taahhütlerde bulunuldu. Ancak daha önce de benzer taahhütler verilmiş ve yerine getirilememiştir.
 - Türkiye'nin bölgedeki diğer ülkelerle normalleşme süreçlerinden umduğu kazanımlar ve Batılı ülkelerin güvenlik taleplerine nasıl karşılık vereceği, Rusya ve İran ile işbirliği seviyesini önemli ölçüde belirleyecektir.

“Suudi Arabistan’ın Yeni Milliyetçiliği: Cahiliyeyi Kucaklamak” başlığıyla Moşe Dayan Orta Doğu ve Afrika Araştırmaları Merkezinde yayımlanan yazıda şu hususlara temas ediliyor: [2]

- Ürdün’deki Petra şehrine benzerliği ile bilinen El-Ula şehri Muhammed bin Selman’dan önce adeta unutulmuş bir bölgeydi. Ancak Muhammed bin Selman bu bölgenin tanıtımına ciddi bütçeler ayırdı.
 - El-Ula’nın tanıtımına yönelik bu çaba Muhammed bin Selman’la birlikte Suudi Arabistan’ın İslam öncesi tarihini milliyetçi bir çerçevede yeniden hayal etme girişimlerini yansıtıyor.
- Muhammed bin Selman, sosyal ve ekonomik bir dizi reform öngörmektedir. Bu reform girişimleri İslam’ın kamusal alandaki görünürlüğüne aşındırmaktadır.
 - Suudi Arabistan’ın İslam öncesi (Cahiliye) mirasını yüceltmek için eğitimsel, kültürel ve arkeolojik girişimleri, siyasi meşruiyet kaynağı olarak İslam’ın yerine milliyetçiliği koyma arzusundan kaynaklanmaktadır.
- Suudi Arabistan için şimdiye kadar bölgesel milliyetçiliği yakalamak oldukça zor olmuştur.
 - Asabiyet nedeniyle bölge nüfusunun bağlılık kavramı akrabalık ve kabileler üzerinden şekilleniyor. Ayrıca bölgede ortak bir merkezi yönetim tarihi yok.
 - Bu durum Suud ailesinin yönetme meşruiyetini dini referanslardan almasına yol açtı. Mekke ve Medine’nin muhafızlığı ve Vahhabiliğin savunulması ön plana çıktı.

- **Muhammed bin Selman'ın girişimleri, Suudi milliyetçiliğini canlandırmaya yönelik ilk girişim değil.**
 - İlk kez 1960'larda Kral Faysal geniş kapsamlı reformlarla benzer bir ulusal kimlik arayışına girmişti.
 - Faysal'ın 1975'te öldürülmesi ve İran Devrimi'nin getirdiği İslami coşku bu milliyetçi rotayı frenledi.
- **Muhammed bin Selman'ın girişimleriyle Cahiliye dönemine yönelik olumlu bir anlatı oluşturulmaya çalışılıyor. Arkeolojik çalışmaları eğitim alanındaki değişimler takip ediyor. Yeni basılan ders kitapları Cahiliye dönemi hakkında olumlu tasvirler içeriyor.**
- **Muhammed bin Selman neden böyle bir yol tercih etti?**
 - İslamcılığın bölgesel başarısı ve Arap Baharında görülen çözümler Suud yönetimi açısından tehdit teşkil etti. DAEŞ'in ideolojisi ile Vahhabilik arasında çeşitli bağlantılar kuruldu.
 - * Suudi milliyetçiliği ile monarşinin dini meşruiyet ihtiyacı azalıyor. Ayrıca Suudi Arabistan DAEŞ ideolojisinden farklılaşmış oluyor. (DAEŞ, İslam öncesi eserleri yıkarken Suudi Arabistan sahip çıkıyor vs.)
 - Muhammed bin Selman mutlak otoritesini pekiştirmek istiyor. Toplumun farklı kesimlerini Suudi ulusunun bir parçası haline getirerek ve gücü merkezileştirerek gelecekteki muhalefet olasılıklarını engellemek istiyor.
 - Kral Faysal'ın reformları Necd'in ideolojisini enjekte etmeye dayalıyken Muhammed bin Selman toprağa dayalı kapsayıcı bir ulus yaratmaya çalışıyor.
- **Muhammed bin Selman'ın giriştiği bu ulus inşasının inanılmaz bir hızla ilerlemesi kızgınlık ve tepkiye yol açma olasılığını artırıyor.**
 - Eğer Muhammed bin Selman bu riskli oyundan galip çıkar ve Suudi ulusal kimliğine başarılı bir geçiş sağlarsa halkı, Krallığın geleceğine dair güçlü bir vizyon etrafında toplamayı başaracaktır.

“Suudi Arabistan ve İsrail, Normalleşme Yolunda Küçük Adımlarla İlerliyor” başlıklı yazıda, Suudi Arabistan’ın hava sahasını İsrail’e açması küçük ama önemli bir adım olarak aktarılıyor. Ayrıca Suudi Arabistan’da İsrailli iş adamlarının artık daha fazla var olabildiğine dikkat çekiliyor. Hava sahasına ilişkin açıklamada İsrail’in direkt olarak zikredilmemesi Suudi Arabistan’ın ihtiyatlı tavrına bağlanıyor. Suudi Arabistan’ın içinde İsrail ile normalleşmeye direnen unsurlar olduğu, bu açıdan Suudi Arabistan’ın bu ihtiyatlı tavrının normal olduğu dile getiriliyor.[3]

“Haziran 2022: İsrail Dış Politikasındaki 10 Eğilim” başlığıyla Haaretz gazetesinde yayımlanan yazıda, İsrail’in Filistin meselesinin teşkil ettiği engellere rağmen BAE, Fas ve Bahreyn ile ilişkilerini çok yönlü olarak geliştirmeye devam ettiği belirtiliyor. İsrail’in ABD, Mısır, Fas, BAE ve Bahreyn’in katıldığı Negev Zirvesine öncülük etmesi büyük bir başarı olarak gösteriliyor. İsrail’in Ürdün, Katar ve Suudi Arabistan’ın da bu çok taraflı güvenlik çemberine dahil edilmesi için çaba gösterdiği, özellikle ABD’nin himayesinde Suudi Arabistan ile işbirliğinin sıkılaştırılması için çalışmaların başladığı ifade ediliyor. Yazıda ayrıca İsrail’in Türkiye ile yakınlaşmaya dönük adımlar atarken GKRY ve Yunanistan ile ilişkilerini de aynı paralelde geliştirmeye devam ettiği ifade ediliyor.[4]

“Artık Muhammed bin Selman’ın Dünyasında Yaşıyoruz” başlıklı yazıda ABD Başkanı Biden’ın iki yüzlü prensipleri nedeniyle hem iç politikada hem dış politikada başarısız olduğu belirtiliyor. ABD Başkanı Biden’ın İsrail ziyaretinde iki devletli çözüme yönelik açıklamalarının altının boş olduğu, ABD’nin Ukrayna’daki savaş suçları nedeniyle Rusya’yı Lahey’de soruşturmaya onay verirken Filistin’deki savaş suçları nedeniyle İsrail’i soruşturmaya kalkışan uluslararası kuruluşlara gözdağı vererek çifte standart uyguladığı ifade ediliyor. Biden’ın Muhammed bin Selman ve I2U2 sanal zirvesinde Hindistan lideri Modi ile bir araya gelmesi eleştirilerek ABD açısından insan hakları ihlallerinden ziyade çıkarların önemli olduğu vurgulanıyor.[5]

“İki Zirve Arasında: Orta Doğu Sorunların İçinde Yuvarlanmaya Devam Ediyor” başlıklı yazıda, geçtiğimiz ay iki önemli zirvenin (Biden’ın katıldığı KİK+3 ile İran-Türkiye-Rusya arasındaki Tahran Zirvesi) gerçekleştiği ancak bu zirvelerin Orta Doğu’da hiçbir şeyi değiştirmediği belirtiliyor. Suudi Arabistan, BAE ve diğer Körfez ülkelerinin “Orta Doğu NATO’su” fikrini onayladıklarına dair önemli işaretlerin olduğu belirtilen yazıda bu ülkelerin İran’la ilişkilerini sıkılaştırdığı vurgulanıyor. Suriye konusunda ise Türkiye, Rusya ve İran’ın bir uzlaşmaya varamadığı ifade ediliyor. Kasım ayında gerçekleşecek Arap zirvesinin temel gündem maddelerinin Suriye ve İsrail ile Arap ülkeleri arasındaki normalleşme olmasının beklendiği belirtiliyor.[6]

Referanslar:

İsrail'in Gözünden
Körfez ve Türkiye

24 - 31 Temmuz 2022

1. <https://www.inss.org.il/publication/iran-russia-turkey/>
2. <https://dayan.org/content/saudi-arabias-new-nationalism-embracing-jahiliyyah>
3. <https://www.ynetnews.com/article/b13vsuphc>
4. <https://www.haaretz.co.il/blogs/mitvim/2022-07-28/ty-article/00000182-3fc1-d35b-a396-bfd934c50000>
5. <https://www.haaretz.co.il/opinions/2022-07-30/ty-article-opinion/.premium/00000182-4534-d888-a1ef-d7fe9dc50000>
6. shorturl.at/CFL38

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مرکز اکتشافات الشرق الأوسط
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

ANADOLU YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI MERKEZİ
مركز الأناضول لدراسات الشرق الأدنى
ANADOLU CENTER FOR NEAR EAST STUDIES

www.ayam.com.tr

ayam@ayam.com.tr

+ 90 212 487 00 01

Bahçeşehir 1. Kısım Albatros Sk.
Villa No:2 34488 Başakşehir/Istanbul